ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 25 փետրվարի

Գրել էի «Մշակում» Շուջա-ուդ-Դովլէի խիստ պատասխանը կենտրոնական կառավարութեան, երբ վերջինս փիշքար նահանգապետի պաշտօն էր ուզում տալ նրան։ Հեռագիրները յայտնեցին, որ Ատրպատականի համար ըստ առաջնոյն վալիէթ է նշանակվելու պարսից գահի թագաժառանգը, Մուհամմէդ Հասան Միրզա, որին միացրած կը լինի նաև Ատրպատականի գեներալ-նահանգապետութիւնը, կամ, ըստ ոմանց, Շուջա-ուդ-Դովլէն կը մնայ փիշքար։

Թէհրանի այս որոշումը համարվում է ուղղակի Շուջա-ուդ-Դովլէի դէմ մի գործ։

Ջուլֆա-Թաւրիզի երկաթուղու կոնցեսսիան մեծ գայրոյթ է առաջացրել բախտիարների շրջանում, որոնք՝ միացած իրանց շէֆի հետ, հաշւելով իրանց արդէն տակաւին երկրի տէրերը, յայտարարում են, որ իրանք դէմ են տրված կոնցեսսիային և պէտք է քանդեն պայմանագիրը։

Յայտարարութիւնը ընդհանուր ծիծաղ առաջացրեց։ Հայկազուն

«ԱԴԼԻՅԷԻ» ՎԱԽԸ...

—

Ահմէդ Ռասիմ-բէյ, Թիւրք ծանօթ հրապարակագիրը, «Թասվիրը Էֆքեարի» մէջ իր վերջին քրոնիկներէն մէկը կը սկսի պատմելով հետեւեալ դէպքը, զոր իմացած է Թիւրք երիտասարդ գրող Ակա-Գիւնդիւզէ.

«Ադանայի մէջ էի, ժանդարմըրի հրամանատարին քով։ Գիւղացի մը եկաւ, ձեռքը խնդրագիր մը բռնած։ Միենոյն ժամանակ սկսաւ իր վիճակը ողբալ. ըսաւ.

«— Էֆէնդիմ, այս մարդը մեր գիւղին մէջ ամենուն աչքը վախցուցեր է։ Ատտուն ելլելուն պէս դանակը մէջքը կը խոթէ, գաւազանը կառնէ. սանկ ակնարկ մը կը ձգէ արտերուն կողմը. որուն որ եզը պարապ է՝ կառնէ իր արօրին կը լծէ ու մինչեւ իրիկուն կը հերկէ իր արտը։ Առջի օր ալ իմ եզս առած էր։ Ամեն վտանգ աչքս առնելով քովը գացի, ծուռ-ծուռ ինծի նայեցաւ, յետոյ դանակը քաշելով խեղճ կենդանիին յետսակողմը վիրաւորեց։ Առի եզս, եկայ, իւղ տաքցուցի, քսեցի. հիմա քիչ մը լաւ է։ Բայց հիմա մենէ ոչ ոք ապահովութիւն ունի. ալ դուք գիտէք...

«Հրամանատարը մտիկ ըրաւ. քանի մը անգամ գլուխը շարժելէ ետք գրիչը առաւ և գիւղացիին դառնալով ըսաւ.

«— Ես հիմա խնդրագիրդ «ադլիյէ» կը ղրկեմ. մարդուն հախէն կուգան...

«Այդպէս ալ ըրաւ. բայց նոյն վայրկեանին գիւղացին անհետացած էր։ Դուրսը նայել տուաւ. կարելի չեղաւ գտնել. վերջապէս հասկցուեցաւ, որ խեղճ մարդը վազն ի վազ իր գիւղը կը դիմէր։ Հասկցանք, որ մարդը «ադլիյէի» անունը լսելուն պէս նախամեծար համարեր է փախուստ տալ...»։ («Աշ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՈՆԴԸ

—

«Այսօր խաղամ, վաղը կը սովորեմ»։

Մօյլ աղայի այդ խօսքն է միտս գալիս ամեն անգամ, երբ օրաթերթը ձեռքս առնելով՝ չեմ գտնում նրա մէջ և ոչ մի տող ֆոնդի հանգանակութեան վերաբերմամբ։

Ինչեր չէ կարելի անել մի ամբողջ յոբելեանական տարվայ ընթացքում, որքան նշանաւոր հանգամանքներ կարող են պա[illegible] տարվայ չորս եղանակներում, երբ մենք մի հասարակ բաժակաճառով կարող ենք տասնեակ ռուբլիներ շահել ֆոնդի համար։

Այսպէս էր մտածում անշուշտ ամեն մի իսկական հայ, ի նկատի առնելով մեծ յոբելեանի երկար ժամանակաշրջանը։

Յարգված էին Նորին Վեհափառութեան միջնորդութիւնները և շնորհված մեզ՝ իրաւունք լայն ու ազատ հանգանակութեան թէ Կովկասում և թէ Ռուսաստանում։

Սրանից աւելին էլ ինչ կարելի էր սպասել կառավարութիւնից. դրանից աւելի էլ ինչ էր հարկաւոր մեզ։ Բաց ու ազատ էր ճանապարհը դէպի կրթութիւն, լուսաւորութիւն, դէպի կուլտուրական կեանք, որոնց մենք ծարաւ էինք վաղուց։

Ուրեմն և ապահովված էր հայ մանուկների կրթութեան գործը, ընդ միշտ ապահովված մեր դպրոցները, մեր տնտեսական կեանքը։

Բայց...

«Այսօր խաղամ, վաղը կը սովորեմ»-ը... կրկնեց հայ մարդը և խոր նիրհի մէջ սպասում է մէկ էլ միւս հոկտ. 12-ի լոյս 13-ի երեկոյին, որ մի թեթև ժողովով, որոտընդոստ բազմաթիւ ճառերով և սովորական մի քանի կոպէկների զոհաբերութեամբ վերջ տայ ամեն ինչի։

Եւ դա կը համարվի պարտքի հատուցումն։

Սկզբում չէր կարելի հաւատալ, թէ կը գտնվի որևէ անհատ, որ չուզենայ անդամագրվել այդ նուիրական ձեռնարկութեան, որ գոլիցինեան օրերը տեսնող որևէ մէկը կարող կը լինի տատանվել վեհ գործի առաջ, բայց տխուր իրականութիւնը կարծես եկաւ հակառակն ապացուցանելու։

Թերևս գաւառական խաւար անկիւններում դեռ շատերին անյայտ է յոբելեանական այս նշանաւոր տարին ու նպատակը, ուստի գործ.-քահանաների սեպուհ պարտքն է շրջել գիւղերը, հասկացնել, տրամադրել, վառել, բորբոքել նրանց սրտերը. իսկ մինչ այդ, իւրաքանչիւր ուսուցիչ, ձեռնհաս քահանայ, տանուտէր, սոսկ անհատ, պարտք ունի իր շրջանում գործելու եռանդով՝ վեհ գործի շուրջը համախմբելու գիւղական համայնքներ։

Տեղս և շրջանիս գիւղերում արդէն ընկած և կիսով չափ առաջ է տարված հանգանակութեան գործը և յուսամ թէ կարող կը լինենք պատւով դուրս գալ մեր սիրայօժարութեամբ ստանձնած վսեմ պարտականութիւնից։

Էջմիածինը իր սուղ միջոցներից 15,000 ր. նուիրելով թող գեղեցիկ օրինակ և խըթան լինի մեզ, հեռու վանելու մեզանից սուղ միջոցներով արդարանալու տգեղ ու լալկան պատճառաբանութիւնները և հետևելու իր օրինակին։

Եթէ մեր պատուարժան հարուստները վճռել են որոշ զոհաբերութիւններ անել մեր այս պատմական անզուգական ֆոնդին, թող այժմվանից հրապարակ գան և վարակիչ օրինակ հանդիսանան անտարբերութեան ու թմրութեան մէջ նիրհող մասսային։

Որևէ պատմական մեծ ակտի 1500-ամեակ տօնելը շատ քիչ բաղդաւոր ազգերի կարող է վիճակված լինել, և մեզ համար թող պարծանք լինի դա ու կրկնակի պարծանք, եթէ այդ տօնում ենք գիտակցօրէն ու ինքնաբերաբար։

Պատմութեան խորքից, Օշականի նուիրական դամբարանից ս. Մեսրոպի ձայնն է կանչում մեզ...

Հայեր, արձագանք տուէք այդ ձայնին և մի՛ խլացնէք մեր Մայր Աթոռի ու նրա արժանաւոր Գահակալի կոչը...

Այդ է միակ ճանապարհը տանող դէպի վեր, միշտ դէպի վեր, դէպի կուլտուրական ու երջանիկ կեանք, դէպի շարքերը լուսաւոր ու կիրթ ազգերի, որոնք ներկայումս աւելի, քան երբևիցէ ուշի ուշով դիտում ու հաշւի են առնում մեր ամեն մի քայլը։

Ղազախ Զաք. ք. Ապրեսեան

ՇՊԱՐՎԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

—

Որքան առատ, որքան բազմաթիւ են այս տիպի մարդիկ մեր իրական կեանքում. այնքան բազմաթիւ, որ աջ նայէք թէ ձախ՝ անկասկած կը հանդիպէք դուք նրանց շարաններին։

Սա, ի հարկէ, մի քրոնիքական ախտ է «մարդ» արարածի համար. և պատմութիւնից մենք գիտենք արդէն, որ այս բացասական դէմքերը գոյութիւն են ունեցել նաև հին ժամանակներում. լէգէոններ են կազմում նրանք հէնց ներկայումս, ու դատելով անցեալից և ներկայից՝ անշուշտ լէգէոններ կը կազմեն նրանք նաև ապագայում. և սակայն տիպեր՝ որոնց ճանաչելը ընդհանրապէս մեծ դժուարութիւնների հետ է կապված։

Այս մոլութիւններով օժտված ու սընված են ծերունին անգամ իր օրհասի մօմենտներին նոյնիսկ հրաժարվել չէ ցանկանում իր այդ զզուելի ձիրքերից, և նրա գերեզմանը մինչև իսկ յաւակնում է հեգնել հասարակութեանը իր ենթակայի ժառանգութիւն թողած ունակութիւնների համար։

Դարաւոր փաստերը ապացուցել են, որ մոլութիւնների սիրահար «մարդ» արարածը միշտ էլ անկարող է գտել իրան հրաժարվել իր այդ կործանարար դերից, և մենք այսօր նրա այդ դարաւոր կորստաբեր ապացոյցները հիմք ընդունելով մեզ՝ դըժբաղդաբար գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ «գառն ու գայլը միասին արածելու» իդէան հազիւ թէ իրականութիւն ստանայ կեանքի մէջ։

Խօսք չը կայ ի հարկէ, որ դեղին ոսկին՝ գոյութեան կռւի միջոց այդ անշունչ կուռքն է մարդուն այդպէս կաշկանդել, ստրկացրել և այդ աստիճան սողուն դարձրել նրան. և քանի դեռ թագաւորում է այդ կուռքը, քանի դեռ նրա պաշտամունքը մեզ համար կենսական խնդիր է, ապա ուրեմն մարդկութեան ահագին մեծամասնութիւնը միշտ էլ գայլ կը լինի գառան մորթի հագած, խորամանկ աղուէս կը լինի մարդու զգեստներ ծածկած։

Խօսքերս նորութիւններ չեն, և ես յաւակնութիւն չունեմ այսօր նոր առաքեալ հանդիսանալու։ Ես ուզում եմ նորից կըրկնել անցեալը, վերյիշել ներկան ու շեշտել, որ հէնց այսօր էլ գերիշխող տարր է ներկայանում մեր մէջ շողոքորթութիւնը, որ հէնց այսօր էլ կեղծիքն ու երկերեսութիւնը պաշտամունք է դարձել մեր հասարակութեան մէջ. և այդ դատապարտելի ունակութիւնների տէրերը իբրև տիրապետող գործօններ՝ մաքուր սկզբունքները խաւարն են շպրտել, որոնք շիտակ, անկաշառ, եզակի անհատներին հեգնանքի առարկայ են դարձրել ու շահի և փառքի կուլտով արբեցած՝ իրանց յանցաւոր տենչերը առաջ մղելու համար ոչ մի միջոցի հանդէպ կանգ չեն առնում։

Ամեն ժամ և ամեն րոպէ մենք հանդիպում ենք «շպարված դէմքերի», որոնք ներսում և դրսում—եկեղեցում, դպրոցում և հասարակական այլ հիմնարկութիւնների մէջ—երկրպագում են ոսկու, փառքի